

➔ Mediadictatuur of Mediademocratie?

S a m e n v a t t i n g

Rita Verdonk klaagde 2 juni jl via Twitter over een gebrek aan media-aandacht: "In ons land is een mediadictatuur. De media bepalen dat de burgers kunnen kiezen uit 8 partijen. De rest komt niet aan bod. Schandalig!" Een paar dagen na het verlies van de zetel van Trots in de Kamer herhaalde Verdonk deze stelling in een twistgesprek met Haroon Ali in de Volkskrant van 12 juni: "het is aan de media te wijten dat Trots op Nederland geen plekje in de Tweede Kamer heeft gekregen." Zo lamenteerde Verdonk. Het lijken echter woorden van een slecht verliezer, want sinds de oprichting van Trots (op Nederland) kon Verdonk toch rekenen op meer dan gemiddelde aandacht, zoals in deze rapportage naar voren komt.

M e e r w e t e n ?

Internet

- ➔ www.nieuwsmonitor.net
- ➔ Twitter: [@Nieuwsmonitor](https://twitter.com/Nieuwsmonitor)

Onderzoekers

Joep Schaper
Kasper Welbers
Maurits Denekamp
Martijn Krijt

Otto Scholten

- ➔ 06 51 513 921
- ➔ o.scholten@uva.nl

Nel Ruigrok

- ➔ 06 27 588 586
- ➔ nel@nelruigrok.nl

→ **Introductie**

Op 13 september 2007 is de breuk tussen Rutte en Verdonk een feit en gaat Verdonk als eenmansfractie verder in de Tweede Kamer. Trots op Nederland is geboren. In de periode van september 2007 tot en met de verkiezingscampagne van 2010 is de partij van Rita Verdonk van niets uitgegroeid tot virtueel de grootste partij in het voorjaar van 2008, waarna zij vanaf eind 2008 het zetelaantal in de peilingen gestaag zag dalen tot 0 zetels vanaf zomer 2009. In deze rapportage kijken we naar de score in de peilingen voor de partij¹ van Verdonk vanaf haar breuk met de VVD. Deze peilingen vergelijken we met die voor de VVD en de PVV, de partij van een ander balling van de VVD, Geert Wilders. Naast de peilingen bekijken we echter ook de aandacht in de landelijke betaalde en gratis dagbladen voor deze partijen. Naast media-aandacht voor deze partijen betrekken we ook de aandacht voor een andere kleine, nieuwe partij in de Tweede Kamer, de Partij voor de Dieren, in deze analyse. Op deze manier kunnen we kijken in hoeverre de beschuldiging van Verdonk aan de media terecht is.

→ **Verzameling en Methode**

Voor de verzameling van artikelen maken we allereerst gebruik van alle artikelen verschenen in de landelijke dagbladen *de Volkskrant*, *De Telegraaf*, *NRC Handelsblad*, *Trouw*, *Sp!ts* en *Metro*. De eerste analyse is gebaseerd op alle artikelen waarin de naam Verdonk of Trots op Nederland voorkwam. Voor de campagne van 2010 kijken we naar alle politieke artikelen in de eerder genoemde dagbladen vanaf de val van het kabinet, 19 februari 2010.

We gebruiken bij de analyses twee methodes: een automatische inhoudsanalyse en een handmatige inhoudsanalyse. Met behulp van een automatische inhoudsanalyse kijken we in de verzamelde artikelen hoe vaak een partij genoemd wordt, danwel alleen, danwel in samen met andere partijen of issues. Bij de handmatige inhoudsanalyse worden de koppen en leads van krantenartikelen geanalyseerd volgens de NET-methode². In totaal vonden we in de campagneperiode vanaf 19 februari ruim 5000 artikelen, resulterend in ruim 26.000 gecodeerde statements.

→ **Opkomst en neergang van Verdonk in de peilingen**

Op 13 september 2007 komt de maandenlange strijd om het leiderschap van de VVD tussen Verdonk en Rutte tot een einde. Hoewel Rutte is gekozen als lijsttrekker voor de verkiezingen van 2006 blijft Verdonk een eigen campagne voeren. Ze behaalt uiteindelijk meer voorkeursstemmen dan Rutte tijdens de verkiezingen van 2006, en blijft hiermee na de verkiezingen een luis in de pels van Rutte. Meerdere malen laat zij via de media weten dat Rutte geen goede leider is voor de VVD. Nadat het bestuur het vertrouwen in haar heeft opgezegd kiest Verdonk eieren voor haar geld en stapt uit de fractie. Alleen gaat zij verder als Trots op Nederland. Deze ontwikkeling binnen de VVD zorgt voor enorme aandacht in de media. In figuur 1 is dit te zien. De media-aandacht is uitgedrukt in aantal artikelen. Ieder artikel waarin de partij of de partijleider wordt genoemd is hierbij meegenomen in de verzameling. De peilingen hebben we gebaseerd op de maandelijkse peilingen van Synovate, zoals weergegeven op politieke barometer.nl.

De gegevens zijn weergegeven vanaf september 2007, de maand dat Verdonk als eenmansfractie verder ging, tot en met april 2010, de maand voorafgaand aan de daadwerkelijke verkie-

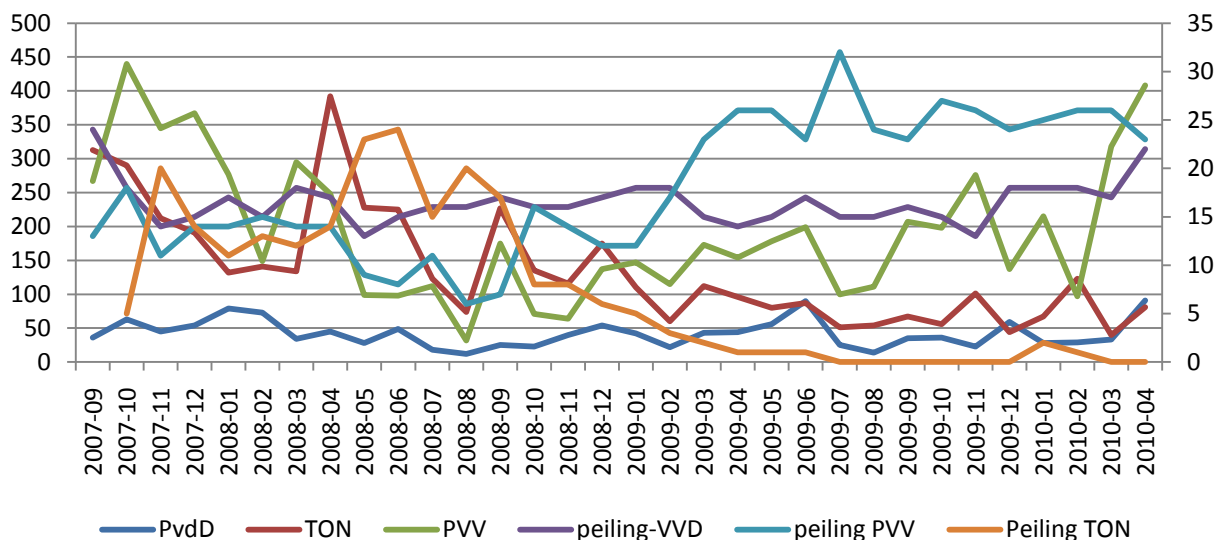
---

¹ In deze rapportage spreken we van een partij, hoewel officieel zowel Verdonk als Wilders geen politieke partij vertegenwoordigen maar en 'beweging'. Desalniettemin gedragen zij zich als politieke partijen en maken zelf het onderscheid ook niet duidelijk.

² Zie voor uitgebreide uitleg van de methode: http://www.nieuwsmonitor.net/p/4/Methoden_van_onderzoek

zingscampagne. Aan de linkerkant van de figuur staat het aantal artikelen vermeld. De aantallen zetels die horen bij de lijnen die de peilingen van de partijen weergeven staan aan de rechterkant van de figuur vermeld. Op deze manier valt de media-aandacht voor de partijen goed te vergelijken met de beweging van de partijen in de peiling.

Figuur 1. Peilingen VVD, PVV en TON + media aandacht TON PVV & PvdD

In de grafiek is duidelijk te zien dat Trots op Nederland opkomt in een periode waarin de VVD daalt in de peilingen en Wilders stijgt. Deze strijd op rechts maakt dat Verdonk als alternatief voor Wilders in een keer kan stijgen van 1 naar 5 zetels in de peiling. Een maand later stijgt zij direct door naar 20 zetels. Na een lufte in de winter van 2008 laait de aandacht rond de partij op in het voorjaar. Reden: het lanceringfeest van Trots op Nederland op 4 april, en de problemen die daarop volgen met de ‘charlatan’ die beloofd had de toegangskaarten te kopen, maar nooit met geld over de brug kwam. Inhoudelijk komt Verdonk ook in het nieuws, en gaat zij, vier jaar na de moord op Fortuyn, de strijd aan met Wilders over de vraag wie de erfgenaam van het Fortuynisme kan worden genoemd. Verdonk lijkt die strijd te winnen en stijgt de partij naar een historisch hoogtepunt: “Verdonk stijgt naar 25 zetels” kopt De Telegraaf op 5 mei 2008 op haar voorpagina. Twee dagen later lijkt de strijd om het erfgenaamschap van Fortuyn ook beslist in het voordeel van Verdonk. “Fortuynist kiest voor Verdonk”, aldus *De Telegraaf* op 7 mei 2008.

De beslissende slag in de strijd om de rechts-conservatieve kiezer vindt plaats in het najaar van 2008. In deze periode komt Verdonk vooral negatief in het nieuws wanneer haar vertrouweling Ed Sinke een boekje open doet over haar leiderschap. Een aantal maanden eerder is hij uit de beweging van Verdonk gestapt na beschuldigingen van ‘gesjoemel’ van de kant van Verdonk. Nu licht hij zijn vertrek toe en zet Verdonk neer als “narcistisch”. Terwijl Verdonk met negatieve publiciteit te maken heeft, kan Wilders zich sterk profileren tijdens de algemene beschouwingen. Het resultaat hiervan is direct zichtbaar in de peilingen “Verdonk keldert en Wilders stijgt” (*Sp!ts*, 26 september 2008). Deze situatie houdt aan: “Verdonk ruziet verder en TON keldert” (*NRC Handelsblad*, 13 oktober 2008).

Met de daling in de peilingen daalt ook de media-aandacht voor de partij al blijft er altijd redelijk aandacht voor de partij, terwijl de peilingen toch dramatisch verlopen. Wat dat betreft kan Verdonk nog altijd op relatief veel aandacht rekenen. Toch houdt de TON kiezer het hart vast

“Achterban Verdonk vreest fiasco 2011”(AD, 14 maart 2009). Deze vrees wordt ook bewaarheid. De partij marginaliseert. “Verdonk zakt naar nul zetels” kopt *De Telegraaf* op 5 oktober 2009.

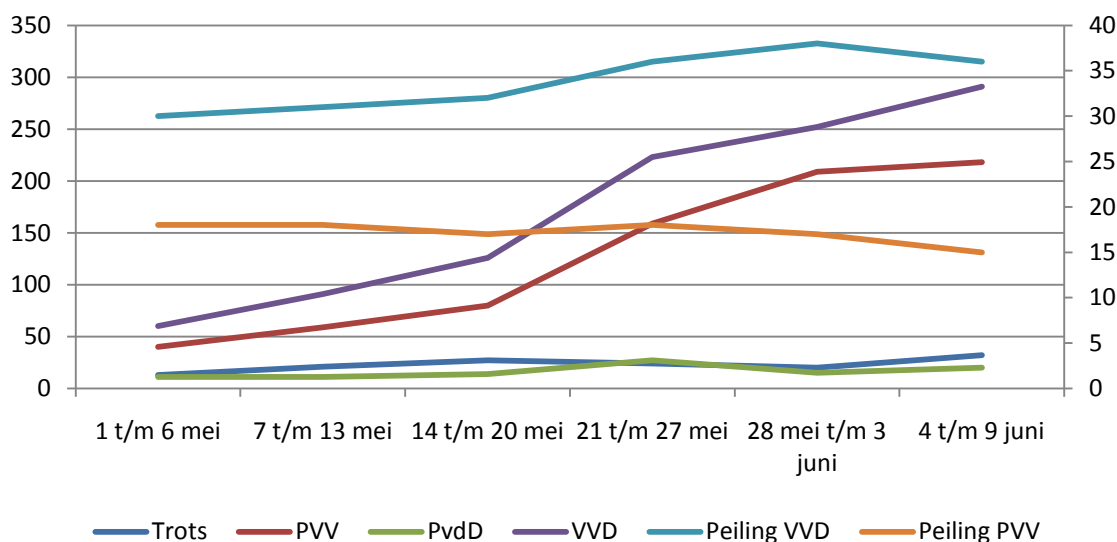
De gemiddelde aandacht voor de PVV en Trots op Nederland vanaf het moment dat Verdonk vertrok bij de VVD tot en met eind 2008 ontloopt elkaar nauwelijks. Waar Verdonk kon rekenen op gemiddeld 195 artikelen per maand in de landelijke dagbladen, kreeg de PVV er gemiddeld 198 per maand. Een marginaal verschil, zeker wanneer je het zetelaantal bekijkt per partij. Waar Verdonk alleen in de Kamer zat, was de PVV in deze periode vertegenwoordigd door 9 Kamerleden. Vergelijken met de aandacht voor een andere nieuwe partij, dan heeft Verdonk al helemaal niet te klagen. De Partij voor de Dieren van Marianne Thieme, goed voor 2 zetels in de Kamer, kon in dezelfde periode rekenen op gemiddeld 42 artikelen per maand.

Ook vanaf het moment dat Wilders de strijd op rechts heeft gewonnen blijft de aandacht aanzienlijk voor Trots op Nederland. Hoewel Wilders' PVV vanaf begin 2009 tot en met de start van de campagne in mei 2010 gemiddeld per maand in duidelijk meer artikelen wordt genoemd (178) laten de media de partij van Verdonk toch niet in een verdomhoekje zitten. Zij kan blijven rekenen op aanzienlijke media aandacht, gemiddeld 80 artikelen per maand. Dit is aanzienlijk meer dan de aandacht voor de Partij voor de Dieren. Zij wordt in gemiddeld 45 artikelen per maand genoemd.

→ De Campagne van 2010

Bij de start van de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen is de partij van Rita Verdonk slechts goed voor geen tot een zetel in de peilingen. In figuur 2 laten we de aandacht zien voor de vier eerder genoemde partijen in de media: VVD, PVV, Trots en de PvdD. Het aantal artikelen staat weergegeven aan de linkerkant van de figuur. Naast deze gegevens kijken we ook naar de peilingen van de PVV en VVD. De lichtblauwe en oranje lijn geven deze aan voor respectievelijk de VVD en de PVV. De waarden die hierbij horen staan aan de rechterzijde van de figuur. De peilingen van de PvdD en Trots zijn in deze periode stabiel op respectievelijk 2 en 0 zetels.

Figuur 2. Media aandacht en peilingen tijdens de campagne

Tijdens de campagne is er een duidelijk verschil tussen de partijen te zien. In de eerste week van mei is er wel duidelijk meer aandacht voor de VVD en PVV, maar de verschillen zijn minder groot dan een week later. Naarmate de verkiezingen naderen neemt het verschil in aandacht

tussen de VVD en PVV aanzienlijk toe, terwijl de aandacht voor Trots en de PvdD niet aanzienlijk toeneemt, maar blijft schommelen rond de 25 artikelen per week voor Trots en 20 per week voor de PvdD. Vergelijken we het echter met het aantal zetels dat zij virtueel bezitten volgens de peilingen, dan is deze verdeling niet zo onlogisch. Waar de VVD van Mark Rutte in de peilingen meer dan 30 zetels vertegenwoordigt en de PVV rond de 20 schommelt, vertegenwoordigt Trots 0 zetels en de PvdD 2 zetels. Bekeken vanuit dit perspectief, afgezet per zetel, krijgt Trots niet te weinig maar juist bovenmatig veel aandacht in de Nederlandse media.

→ Conclusie

Eerder onderzoek heeft aangetoond dat partijen die de gelederen gesloten houden en met een sterke boodschap aanwezig zijn in het verkiezingsnieuws, een grotere kans hebben op een goede verkiezingsuitslag. Komen partijen en politici vervolgens ook in het nieuws over succesvolle peilingen en optredens in Kamer, in het land of tijdens debatten, dan verhoogt dat eveneens de kans op een goede uitslag. Deze ingrediënten ontbraken bij Trots waar ze bij de PVV wel aanwezig waren. Als nieuwe partij had Verdonk juist veel aandacht, omdat ze zich richtte op de niche rechts van de VVD. Daar kwam ze echter Wilders tegen en van hem heeft ze uiteindelijk de strijd op die flank verloren, niet door een gebrek aan media-aandacht. Tegen de tijd van de verkiezingen in 2010 was Verdonk geen nieuwe, maar een kleine partij die zich richtte op een bestaande niche, evenzo de Partij van de Dieren dat doet op Links. De kleine partijen, in zetelaantal en in de peilingen, hebben het inderdaad moeilijker. Zij vertegenwoordigen een kleiner deel van de (potentiële) kiezers en kunnen daarom rekenen op minder ruimte in de media. Maar ook hier heeft Verdonk weinig te klagen. Zelfs tijdens de verkiezingscampagne heeft Verdonk, in vergelijking met bijvoorbeeld de partij van Marianne Thieme, kunnen rekenen op relatief veel aandacht.

Niet een gebrek aan aandacht maar interne verdeeldheid en een sterk optreden van Wilders heeft gemaakt dat Trots (op Nederland) de strijd om de zetels heeft verloren. Verdonk ging hierdoor vanaf begin 2009, niet links, niet rechts, maar vooral stug naar beneden en was in de peilingen gemarginaliseerd aan het begin van de campagne. Een partij met 0 zetels in de peilingen vertegenwoordigt nu eenmaal een marginaal deel van de kiezers en zal daarom niet bovenaan het lijstje staan van de media. Dat is geen media-dictatuur, maar media-democratie.